

כופין את רבו ועושה אותו בן חורין -

We force his master and he makes him a free man

Overview

The משנה teaches that we force the master of a חצי עבד וחצי בן חורין to free his part of the עבד, so the עבד can be (שבת) מקיים פו"ר. When freeing an עבד כנעני one transgresses the עשה of תעבדו בהם לעולם¹, and nevertheless we force him to transgress this עשה in order to benefit the עבד. Our תוספות discusses when we take such steps and when not.

תוספות asks:

ואם תאמר וכי אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירו² –

And if you will say; but do we then say to a person; ‘sin in order that your friend shall merit’?!

דהכי אמר בפרק קמא דשבת (דף ד,א) גבי הדביק פת בתנור³ -

For this is what רב ששת stated in the first פרק of שבת regarding the case where one stuck a dough in the oven –

תוספות answers:

ויש לומר דדוקא התם אמרינן הכי משום דפשע שהדביק סמוך לחשיכה⁴ -

And one can say that it is only there (by שבת) that we say this (וכי אומרים לאדם) because he was negligent for he stuck it on close to nightfall -

אבל הכא דלא פשע לא -

However here where the עבד was not פשע, we do not say 'וכי אומרים לאדם וכו', but on the contrary we encourage (coerce) one to do a (smaller) sin to enable another to do a מצוה.

וכן בפרק בתרא דערובין (דף קג,א) אמר כהן שעלתה לו יבלת חברו חותכה לו בשיניו -

And similarly in the last פרק of ערובין the ברייתא states if a wart appeared

¹ והתנחלם אתם לבניכם אתריכם לרשות אחיהם לעולם כהם תעבדו עבדים כנענים states; ויקרא (בהר) כה,מו

² See ‘Overview’; in our case the master is sinning by freeing the slave for he is transgressing the עשה of תעבדו בהם לעולם, in order that the עבד should merit to be מקיים the מצוה of פו"ר!

³ The case there is where one inadvertently stuck a piece of dough into the oven on שבת, may someone else remove it from the oven before it bakes, so the ‘paster’ will not transgress the איסור שבת. The paster is not עובר on שבת until the dough bakes; the remover is transgressing a minor איסור דרבנן (called רדיית הפת). רב ששת is saying we cannot encourage the remover to do (even) a slight חטא, in order that his friend the ‘paster’ should be saved from a severe חטא. Similarly here how can we force the master to commit a sin for the sake of someone else (the עבד)?!

⁴ He actually stuck it on after nightfall (during שבת) but we can say that he thought it was still not שבת, nevertheless he is considered a פושע, for he should have been careful to bake his bread earlier.

on a כהן, his friend would cut it off with his teeth -

דקעביד שבות⁵ כדי שיזכה חברו בעבודה -

So the friend (who is biting off the יבלת) is transgressing a שבות in order that his friend (the one with the יבלת) should merit doing the עבודה -

וכן בריש תמיד נשחט (פסחים דף נט, א) אמר מחוסר כפרה⁶ בערבי פסחים

And similarly in the beginning of תמיד נשחט, the ברייתא states; 'a מחוסר כפרה on ערב פסח -

שמביא כפרתו אחר תמיד של בין הערבים דעשה דפסח שיש בו כרת דחי עשה דהשלמה⁷ -

That תמיד של בין הערבים can bring his כפרה even after the כפרה was brought, for we say that the מצות עשה of bringing the קרבן פסח for which there is כרת if one does not bring it, that מ"ע pushes aside the מצות עשה of השלמה -

אלמא קא עברי כהני בעשה דהשלמה כדי שיזכה זה בפסח⁸ -

It is evident that the כהנים who bring his קרבן transgress the עשה of השלמה, in order that he should be זוכה to bring the קרבן פסח.

In summation; when the person we wish to assist was a פושע (like by הדביק פת בתנור) we do not say חטא (כהן זזב or the חצי עבד) (like the פושע) however if he was not פושע, חטא בשביל שיזכה חברך בשביל שיזכה חברך.

anticipates a difficulty:

וחציה שפחה וחציה בת חורין דכפו את רבה⁹ (לעיל לח, ב) משום דנהגו בה מנהג הפקר -

And regarding the חציה שפחה וחציה בת חורין where the בי"ד forced her master to free her, because the people conducted themselves with her in a promiscuous manner -

אף על גב דהם פושעים¹⁰ -

Even though that the people were negligent, so why do we force the master to do a sin

⁵ Cutting off a יבלת with one's teeth (an unusual procedure) is forbidden מדרבנן; it is called a שבות. See 'Thinking it over'.

⁶ A מחוסר כפרה (one lacking atonement) refers to a זכ וכו' who is required to bring two birds one for an עולה and the other for a חטאת before he may eat קדשים. He was supposed to bring this קרבן (of the birds) on ערב פסח, which would enable him to eat from the קרבן פסח that night. However he tarried and they were already מקריב the בין תמיד של בין מקריב (after which there is a מצוה עשה דהשלמה that no other קרבנות can be brought [except for the קרבן פסח]).

⁷ עליה השלם כל השלמים; we interpret השלמים to mean עליה עזרה עזרה העלה והקטיר עליה קרבן השלמים; ויקרא (צו) ו, ו, in פסוק. This is referred to as the מצוה עשה of השלמה completing the קרבנות before the הערביים תמיד של בין הערביים.

⁸ פשיעה, as opposed to baking on שבת (see footnote # 4).

⁹ לעולם בהם תעבודו עשה of השלמה.

¹⁰ Tosfoslin just concluded saying that we do not sin to protect others who are negligent in their sin, so why here do we protect these sinners who are grossly negligent.

for the benefit of others who are also sinning; the answer is -

כיון שהיתה מחזרת אחריהם ומשדלתן לזנות חשיבי כאונסים -

That since the שפחה was seeking them out and encouraging them for זנות, they are considered as אונסים

ועוד דמצוה דרבים¹¹ שאני:

And furthermore a מצוה for the benefit of the public is different.

Summary

We say חטא בשביל שיזכה חברך רבים if the חבר was not negligent or it is preventing a רבים from sinning.

Thinking it over

justifies freeing the slave even though the master is עובר on a מ"ע and proves it from the case of the יבלת.¹² However there the כהן biting off the יבלת is merely transgressing a מדרבנן, while by the עבד the master is עובר on a מה"ת!¹³

¹¹ She is causing many people to sin; in that case we say שיזכו הרבים even if they are פושע.

¹² See footnote # 5.

¹³ See # 97. אוצר מפרשי התלמוד.